

ستایش

معنی کلمه‌ها

نشان: علامت، نشانه
صبحگاه: وقت صبح، هنگام صبح
یک‌چند: مدّتی، چندی

ستایش: تحسین، مدح، تعریف
دم: لحظه، زمان کوتاه
جوی: پیدا کن، بیاب
نهان: پنهان، مخفی

هم‌خانواده

جواب ← اجابت، مستجاب | صبح ← صباح، صبح

مخالف

ستایش ≠ نکوهش
هست ≠ نیست
مهربان ≠ نامهربان
هرگز ≠ همیشه
صبحگاه ≠ شامگاه
نهان ≠ آشکار
نیکی ≠ بدی
روشنایی ≠ تاریکی

کلمه‌های مهم املائی

ستایش - هست - مهربان - هرگز - صبحگاه - آهسته - نهان - فرزند

تاریخ ادبیات

پروین دولت‌آبادی شاعر و از بنیان‌گذاران شورای کتاب کودک بود. او در بهمن ۱۳۰۳ در محله‌ی احمدآباد اصفهان چشم به جهان گشود. پس از پایان دوره‌ی دبیرستان، رشته‌ی نقاشی و مجسمه‌سازی را برای تحصیل انتخاب کرده بود، اما بازدید از یک پرورشگاه نظر او را تغییر داد و تصمیم گرفت به سرپرستی و تربیت کودکان پرورشگاه بپردازد. از معروف‌ترین آثار او می‌توان به «مرغ سرخ پاکوتاه» و «بر قایق ابرها» اشاره کرد. کتاب شعر «گل بادم» او جایزه‌ی شورای کتاب کودک را در سال ۱۳۶۶ از آن او کرد.

معنی ابیات

ستایش: خدا

به مادر گفتم: «آخر این خدا کیست؟ که هم در خانه‌ی ما هست و هم نیست
به مادرم گفتم: «بالآخره خدا چه کسی است (چگونه موجودی است؟) که در خانه‌ی ما وجود دارد اما نمی‌شود او را دید.
تو گفتی مهربان‌تر از خدا نیست دمی از بندگان خود جدا نیست
تو (مادر) گفتی هیچ کس از خدا مهربان‌تر نیست. خدا حتی یک لحظه هم از بندگان خودش جدا نمی‌شود و آن‌ها را تنها نمی‌گذارد.
(همیشه همراه و یاور آن‌هاست و لحظه‌ای از آن‌ها غافل نمی‌شود).
چرا هرگز نمی‌آید به خوابم؟ چرا هرگز نمی‌گوید جوابم؟
چرا هیچ‌گاه به خواب من نمی‌آید؟ چرا هیچ‌گاه جواب من را نمی‌دهد؟ (چرا هیچ وقت صدای او را نمی‌شنوم؟)

نماز صبحگاهت را شنیدم تو را دیدم، خدایت را ندیدم،
 شنیدم که نماز صبح می خواندی، تو را دیدم (که با خدا صحبت می کردی) اما خدای تو را ندیدم،
 به من آهسته مادر گفت: «فرزند! خدا را در دل خود جوی، یک چند
 مادرم آهسته به من گفت: «فرزندم! مدتی هم خدا را در دل خود (درون خود) جست و جو کن.
 خدا در رنگ و بوی گل، نهان است بهار و باغ و گل از او نشان است
 خدا در رنگ و بوی گل و طبیعت پنهان شده است و بهار و باغ و گل نشانه های وجود خدا هستند. (تمام زیبایی ها نشانه ی وجود
 خدا هستند.)
 خدا در پاکی و نیکی است، فرزند! بود در روشنایی ها، خداوند،
 فرزندم! خدا در پاکی ها و خوبی ها و روشنایی ها است. (پاکی و خوبی و روشنایی ها، نشانه های وجود خدا هستند.)

۱ معنی هر واژه را مقابل آن بنویسید.

دم: جوی: نشان:

۲ مورد خواسته شده مقابل هر کلمه را بنویسید.

جواب هم خانواده ستایش مخالف
 بنده جمع صبحگاه مخالف

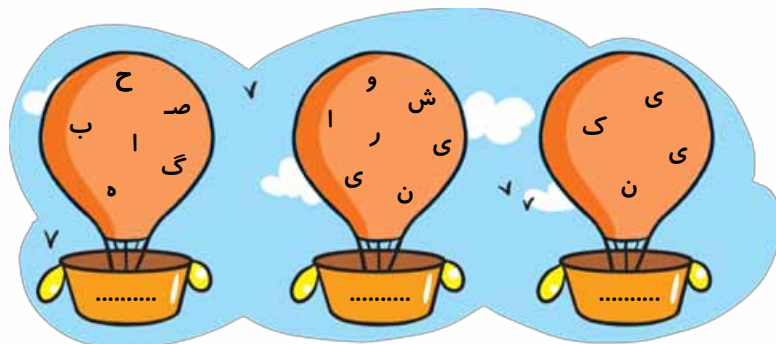
۳ معنی شعرهای زیر را بنویسید.

الف به مادر گفتم: آخر این خدا کیست؟
 ب نماز صبحگاهت را شنیدم
 پ خدا در رنگ و بوی گل نهان است
 که هم در خانه ی ما هست و هم نیست،
 تو را دیدم، خدایت را ندیدم
 بهار و باغ و گل از او نشان است

۴ کلمه های نادرست را پیدا کنید و صحیح آن ها را بنویسید.

کیست - محربان - بنده گان - هرگز - صبهگاه - آحسته - نهان - باغ - فرزند

۵ با مرتب کردن حروف به هم ریخته، کلمه بسازید.

۶ با حرف آخر هر کلمه، کلمه‌ی بعدی را بنویسید.

الف هرگز - - - - -

ب فرزند - - - - -

پ مهربان - - - - -

۷ با توجه به شعر «خدا» به سؤال‌های زیر پاسخ دهید.

الف منظور از شعر زیر چیست؟

«خدا در پاکی و نیکی است، فرزندا! بود در روشنایی‌ها، خداوند»

ب شاعر در عبارت «دمی از بندگان خود جدا نیست» به کدام ویژگی خدا اشاره می‌کند؟

پ مادر به فرزند پیشنهاد داد که خدا را در کجا جست‌وجو کند؟

۸ منظور شاعر از «که هم در خانه‌ی ما هست و هم نیست» چه کسی است؟

(۱) مادر (۲) خدا

(۳) پدر (۴) دوست

۹ شاعر شعر «خدا» چه کسی است؟

(۱) پروین دولت‌آبادی (۲) مصطفی رحماندوست

(۳) ناصر کشاورز (۴) حبیب یغمایی

۱۰ با توجه به شعر «خدا» گزینه‌ی صحیح را انتخاب کنید.

(۱) خدا صدای ما را نمی‌شنود، اما ما صدای خدا را می‌شنویم.

(۲) مادر از همه مهربان‌تر است.

(۳) رنگ و بوی گل نشانه‌های وجود خدا هستند.

(۴) خدا در خانه‌های ما وجود ندارد.

درس اول

آفریدگار زیبایی

معنی کلمه‌ها

<p>زینت داد: آراست، تزیین کرد. شگفت‌انگیز: تعجب آور، عجیب و غریب غوک: قورباغه قشر: لایه، پوسته گلگون: سرخ‌رنگ، به رنگ گل سرخ گودال: چاله معرفت: شناخت مهاجر: هجرت کننده، کوچ کننده، مسافر نیلی: رنگ آبی تیره، کبودرنگ خبر داغ پهنه: میدان، سطح تپید: جنبید، حرکت کرد، بی قرار شد. دوش: شانه، کتف رمه: گله</p>	<p>آویخت: آویزان کرد، آویزان شد. ارغوانی: رنگ قرمز مایل به بنفش از پس: از پشت برکه: گودی کوچک و کم عمقی از زمین که در آن، آب جمع شده باشد، آبگیر پذیرفت: قبول کرد، به عهده گرفت. تاب نیاوردند: تحمل نکردند، طاقت نیاوردند. تصمیم گرفتن: قصد نمودن، اراده کردن جلادادن: شفاف و پاکیزه کردن، صاف و براق کردن جهان افروز: روشن کننده‌ی جهان چیره دست: ماهر، زبردست، استاد خودنمایی: جلوه‌گری، نشان دادن خود داوری: قضاوت کردن دل‌انگیز: زیبا، جالب</p>
---	---

هم خانواده

<p>خبر داغ عاقبت ← عقوبت، عواقب</p>	<p>لذت ← لذیذ تصویر ← صورت، تصوّر باقی ← بقیه معرفت ← عارف، معارف</p>	<p>زینت ← تزیین سطح ← مُسطّح، سطوح انتخاب ← منتخب مزارع ← زراعت، مزرعه</p>	<p>صحبت ← مصاحبه منظره ← ناظر، نظارت مهاجر ← هجرت، مهاجرت تصمیم ← مضمّم</p>
---	--	---	--

مخالف

<p>خبر داغ تک تک ≠ همگی ته ≠ سر خواب ≠ بیدار داغ ≠ سرد</p>	<p>پراکند ≠ جمع کرد روشن ≠ تیره سفید ≠ سیاه سنگین ≠ سبک دشوار ≠ آسان</p>	<p>شروع ≠ پایان پشت ≠ رو ناپدید ≠ آشکار، ظاهر براق ≠ مات شگفت‌انگیز ≠ معمولی</p>	<p>بهتر ≠ بدتر کنار ≠ میان، وسط پهن کرد ≠ جمع کرد نازک ≠ ضخیم چیره دست ≠ کم تجربه، ناشی</p>
---	--	--	---

کلمه‌های مهم املایی

صحبت - نقاشی - تصمیم - بقیه - جهان افروز - صورتی - حشرات - زنبورهای عسل - غوک - تصویر - منظره - خاکستری - طبیعت - لذت - رنگ آمیزی - تمشک - زینت - مزارع - ارغوانی - صنوبر - سرد - قطره - پرستو - مهاجر - سطح - قشر - براق - دل‌انگیز - چیره دست - نظر - هوشیار - معرفت

خبر داغ کلاغ - سر و دوش - سار - غنچه - بی حوصله - عاقبت - داغ

تاریخ ادبیات

شکوه قاسم‌نیا در سال ۱۳۳۴ در تهران متولد شد. او از شاعران و نویسندگان مطرح در حوزه‌ی کودکان و نوجوانان است و تاکنون نزدیک به ۴۰۰ شعر و ترانه و داستان برای این گروه سنی سروده و نوشته است. برخی از آثار او عبارت‌اند از: «خبر داغ»، «اندازه‌ی دنیا» و «کلاغه به خنده افتاد».

معنی عبارات مهم

بقیه از نقاشی دست بردارند.

دیگر نقاشی نکنند.

نخست دستی به شاخه‌های درختان هلو، بادام، سیب و دیگر درختان برد و بر آن‌ها گردنبندهایی از گل‌های صورتی آویخت. ابتدا بر شاخه‌های درختان هلو، بادام، سیب و دیگر درختان گردنبندی از شکوفه‌های صورتی رنگ آویزان کرد. (شکوفه‌های صورتی مانند گردنبند بر شاخه‌های درختان بودند).

تابستان گرم، دست به کار شد.

تابستان گرم، شروع به کار (نقاشی) کرد.

اما هر چه کرد، نتوانست چشم از آن بردارد.

اما هر چه تلاش کرد، نتوانست نگاهش را از آن بگیرد و دیگر آن را نگاه نکند.

بر تن کوه‌ها و دشت‌ها، لباس سفید پوشانید.

دشت‌ها و کوه‌ها را پر از برف کرد.

در زیر نگاه پرمهر او دشت‌ها و جنگل‌ها و درّه‌ها زیباتر خودنمایی می‌کردند.

در زیر نور مهربان خورشید، دشت‌ها و جنگل‌ها و درّه‌ها زیباتر و قشنگ‌تر جلوه می‌کردند و خودشان را نشان می‌دادند.

برگ درختان سبز در نظر هوشیار هر ورقش دفتری است معرفت کردگار

هر برگ‌ی از درختان سبز، در نظر انسان عاقل و هوشیار، مانند دفتری است که مطالبی برای شناخت خداوند در آن وجود دارد.

درس‌نامه

شبکه‌ی معنایی

گاهی اوقات با دیدن یک کلمه، یاد کلمه‌های دیگری می‌افتیم، برای مثال کلمه‌ی «رنگ» ما را به یاد کلمه‌های «آبی، قرمز، سبز، صورتی و ...» می‌اندازد. به مجموعه کلمه‌هایی که میان آن‌ها یک رابطه‌ی معنایی وجود دارد و ما را به یاد یک مفهوم کلی می‌اندازد، «شبکه‌ی معنایی» می‌گوییم. به مثال زیر توجه کنید:

کلمه‌ی «درس» در واقع یک مفهوم کلی است که می‌تواند واژه‌های زیادی را به عنوان زیرمجموعه به یاد ما بیاورد.

نکته‌ی نگارشی

همان‌طور که در سال گذشته یاد گرفتیم، بند مطلب کوتاهی است که از چند جمله‌ی مربوط به هم ساخته می‌شود. جمله‌های یک بند درباره‌ی یک موضوع صحبت می‌کنند. برای نوشتن بند، مراحل زیر را به ترتیب انجام می‌دهیم:

۱. انتخاب موضوع: اولین و مهم‌ترین مرحله، انتخاب موضوع است.

۲. محدود کردن موضوع کلی: به دلیل کوتاه بودن بند، نوشتن درباره‌ی یک موضوع کلی تنها در یک بند امکان پذیر نیست؛ به همین دلیل موضوع کلی را به موضوع های کوچک تر تقسیم می کنیم. برای مثال موضوع کلی «تعطیلات» را به موضوع کوچک تر «تعطیلات نوروزی» محدود می کنیم. انتخاب موضوع کوچک تر از پراکندگی مطالب بند جلوگیری می کند.
۳. نوشتن جمله‌ی موضوع: پس از انتخاب موضوع کوچک تر، باید جمله‌ی موضوع را بنویسیم. این جمله اصلی ترین جمله‌ی متن است.
۴. نوشتن بقیه‌ی جمله‌ها در تکمیل جمله‌ی موضوع: در ادامه‌ی بند و پس از جمله‌ی موضوع، بقیه‌ی جمله‌ها را می نویسیم. این جمله‌ها باید در تکمیل جمله‌ی موضوع باشند تا بند، به هم پیوستگی خود را حفظ کرده و مطلب را به آسانی به خواننده منتقل کند.

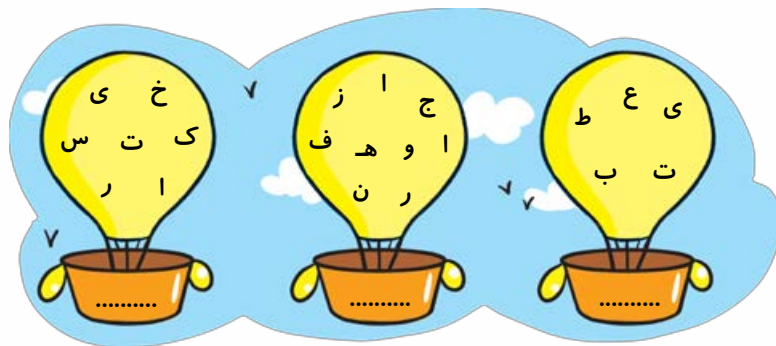
۱. معنی هر واژه را مقابل آن بنویسید.

- دل‌انگیز: رمه: چیره دست: پهنه:
 قشر: جلادادن: گوک: داوری:

۲. مورد خواسته شده مقابل هر کلمه را بنویسید.

- شروع مخالف مزرعه جمع معرفت هم خانواده
 مهاجر هم خانواده سنگین مخالف منظره جمع

۳. با مرتب کردن حروف به هم ریخته، کلمه بسازید.

۴. با توجه به آموخته‌هایتان در این درس، در هر نمودار کلمه‌های صحیح بنویسید.

۵. هر کلمه با کدام حرف کامل می شود؟ بنویسید.

۶ در هر ردیف، واژه‌ی نادرست را مشخص کنید و صحیح آن را در جای خالی بنویسید.

.....

الف صحبت - تصمیم - ذینت - رنگ آمیزی

.....

ب تصویر - خاکستری - سطح - غشر

.....

پ ارقوانی - غنچه - تپید - صنوبر

۷ منظور از جمله‌ی «بر تن کوه‌ها و دشت‌ها لباس سفید پوشانید.» چیست؟

۸ پاییز برای رنگ آمیزی درختان از چه رنگ‌هایی استفاده کرد؟

۹ خبر داغی که کلاغ در گوش درخت گفت، چه بود؟

۱۰ معنی شعر زیر را بنویسید.

«برگ درختان سبز در نظر هوشیار هر ورقش دفتری است معرفت کردگار»

۱۱ شعر زیر را کامل کنید.

الف دل هر غنچه تپید / / / سبزه خمیازه کشید

ب / / عاقبت باز رسید / خبر از دشت به ده

۱۲ با حروف به هم ریخته‌ی داخل کادر، کدام کلمه را نمی‌توان ساخت؟

ر - گ - ا - ک - د - ر

کادر (۲)

(۱) کردار

گاری (۴)

(۳) کردگار

۱۳ کدام یک از کلمه‌های زیر با شعر «خبر داغ» ارتباطی ندارد؟

(۲) باران

(۱) خمیازه

(۴) بی‌حوصله

(۳) شکوفه

۱۴ در کدام گزینه، همه‌ی کلمه‌ها هم خانواده نیستند؟

(۲) زینت - تزئین - زرین

(۱) مزارع - زراعت - مزرعه

(۴) عارف - معرفت - معارف

(۳) عاقبت - عقوبت - عواقب

۱۵ کدام واژه با بقیه نمی‌تواند در یک گروه قرار بگیرد؟

(۲) صنوبر

(۱) سرو

(۴) کاج

(۳) سبز

۱۶ مخالف کدام کلمه نادرست است؟

(۲) نازک ≠ لطیف

(۱) براق ≠ مات

(۴) شروع ≠ پایان

(۳) پراکنده ≠ جمع

۱۷ در جمله‌ی زیر چند غلط املائی وجود دارد؟

«پاییز برخی درخت‌ها را به رنگ ارقوانی و بعضی دیگر را به رنگ قرمز روشن درآورد؛ به رنگ کاج‌ها و سرو و سنوبرها دست نزد.»

(۲) ۴

(۱) ۵

(۴) ۳

(۳) ۲

پاسخ نامه ی تشریحی

پاسخ پرسش های ستایش

- ۱ دم: لحظه / جوی: پیدا کن، بیاب / نشان: علامت، نشانه
- ۲ جواب ← اجابت / ستایش ≠ نکوهش / بنده ← بندگان / صبحگاه ≠ شامگاه
- ۳ الف) به مادرم گفتم: «بالآخره خدا چه کسی است (چگونه موجودی است؟) که در خانه ی ما وجود دارد اما نمی شود او را دید.
ب) شنیدم که نماز صبح می خواندی، تو را دیدم (که با خدا صحبت می کردی) اما خدای تو را ندیدم.
پ) خدا در رنگ و بوی گل و طبیعت پنهان شده است و بهار و باغ و گل نشانه های وجود خدا هستند. (تمام زیبایی ها نشانه ی وجود خدا هستند.)
- ۴ مهربان - بندگان - صبحگاه - آهسته - فرزند
- ۵ نیکی - روشنایی - صبحگاه
- ۶ الف) هرگز - زمین - ناپدید - دنیا
ب) فرزند - دل - لازم - مادر
پ) مهربان - نیکی - یار - رود
- ۷ الف) پاکی و خوبی و روشنایی ها، نشانه های وجود خداوند هستند.
ب) خدا همیشه، همراه بندگان خود است و لحظه ای از آن ها غافل نمی شود.
پ) مادر به فرزند گفت، مدتی هم خدا را در دل خود (درون خود) جست و جو کند.
- ۸ گزینه ی «۲» فقط خداست که در همه جا حضور دارد اما او را نمی بینیم.
- ۹ گزینه ی «۱»
- ۱۰ گزینه ی «۳»

پاسخ پرسش های درس اول

- ۱ دل انگیز: زیبا، جالب / رمه: گله / چیره دست: ماهر / پهنه: میدان، سطح / قشر: لایه، پوسته / جلادادن: شفاف و پاکیزه کردن / غوک: قورباغه / داوری: قضاوت کردن
- ۲ شروع ≠ پایان / مزرعه جمع ← مزرعه ها، مزارع / معرفت ← هم خانواده عارف / مهاجر ← هم خانواده هجرت / سنگین ≠ سبک / منظره جمع ← منظره ها، مناظر
- ۳ طبیعت - جهان افروز - خاکستری
- ۴

- ۵ غوک - منظره - صنوبر - مهاجر
- ۶ الف) زینت (ب) قشر (پ) ارغوانی
- ۷ سفید شدن کوه‌ها و دشت‌ها بر اثر بارش برف
- ۸ بعضی از درختان را با رنگ زرد لیمویی پوشانید، برخی را به رنگ ارغوانی و بعضی دیگر را به رنگ قرمز روشن درآورد. ولی به رنگ کاج‌ها و سروها و صنوبرها دست نزد.
- ۹ آمدن پاییز
- ۱۰ هر برگ‌ی از درختان سبز، در نظر انسان عاقل و هوشیار، مانند دفتری است که مطالبی برای شناخت خداوند در آن وجود دارد.
- ۱۱ الف) دل هر غنچه تپید / رنگ گلبرگ پرید / برگ، بی حوصله شد / سبزه، خمیازه کشید
- ب) آهو از دشت گریخت / رمه برگشت به ده / عاقبت باز رسید / خبر از دشت به ده
- ۱۲ گزینه‌ی «۴»
- ۱۳ گزینه‌ی «۳» «شکوفه» مربوط به فصل بهار است در حالی که شعر درباره‌ی فصل پاییز صحبت می‌کند.
- ۱۴ گزینه‌ی «۲»
- ۱۵ گزینه‌ی «۳»
- ۱۶ گزینه‌ی «۲»
- ۱۷ گزینه‌ی «۴» کلمات «ارغوانی»، «بعضی» و «صنوبر» در جمله‌ی داده‌شده نادرست نوشته شده‌اند.

پاسخ پرسش‌های درس دوم

- ۱ کوچ: مهاجرت، از جایی به جایی رفتن / اعتراض کرد: ایراد گرفت. / پیمودن: طی کردن / عهده: مسئولیت / معتدل: آب‌وهوایی که نه گرم است و نه سرد. / جامه: لباس
- ۲ مسافرت هم خانواده ← سفر / اخطار هم خانواده ← خطر / لطیف هم خانواده ← لطافت
- کمیاب ≠ فراوان / خراب ≠ سالم / قوی ≠ ضعیف
- ۳ الف) برخاست (ب) تغییرات (پ) آسودگی
- ۴ آغاز - دلنشین - راهیابی - غمگین - موشکا - نیرومند (پنجمین واژه: موشکا)
- ۵ الف) ساکن (ب) پرستو (پ) انتها
- ۶ الف) شکفتن (ب) بنا (پ) کاپشن
- ۷ پرندگان شکاری خود را به جمع پرستوهای درحال پرواز می‌زنند و آن‌ها را می‌ربایند.
- ۸

م	س	ا	ف	ر	ا	ن
ق	ر	ق	ی			
ر	ا	هـ	ی	ا	ب	ی
ج	ا	م	هـ			
ت	غ	ی	ی	ر	ا	ت
آ	س	ی	ب			

۹ عشق - محبت - خدا

۱۰ ۱ - ۵ - ۳ - ۲ - ۴

۱۱ الف) پدر علی، دیروز به مسافرت رفت. / پدر، علی دیروز به مسافرت رفت.

ب) پس‌فردا، در حیاط مدرسه می‌بینمت. / پس، فردا در حیاط مدرسه می‌بینمت.